

Prikaz ponovljenog kaznenog postupka protiv optuženoga Nikole Alaice i drugih

Županijski sud u Osijeku

Optužnica KT-136/94, od 3. travnja 2001. godine, izmijenjena 14. ožujka 2002. godine

Ukidbeno rješenje Vrhovnog suda RH: I Kž-589/02, od 7. svibnja 2003. godine

Kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, čl. 120., st.1., OKZ RH

Optuženi: Nikola Alaica, Mile Bekić, Drago Karagaća, Petar Mamula, Milan Prusac, Sreto Jovandić

Tužitelj: zamjenik Županijskoga državnoga odvjetnika iz Osijeka Željko Krpan

Branitelji: odvjetnik Slobodan Budak, branitelj opt. Nikole Alaice, Mile Bekića i Petra Mamule; odvjetnik Stevan Doboš, branitelj opt. Drage Karagaće, Milana Prusca i Srete Jovandića; odvjetnik Artur Fishbah – branitelj opt. Petra Mamule

Vijeće za ratne zločine:

sudac Zvonko Vekić, predsjednik Vijeća

sudac Nikola Sajter, član Vijeća

sutkinja Branka Guljaš, članica Vijeća

Ocjena promatrača

*Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku **korektno** je provelo ponovljeni kazneni postupak protiv optuženih Nikole Alaice, Mile Bekića, Drage Karagaće, Petra Mamule, Milana Prusca i Srete Jovandića, koji su terećeni za ratni zločin protiv civilnoga stanovništva u Baranji, u periodu od 1991-1993. godine.,*

Odbijajuća presuda u odnosu na opt. Nikolu Alaicu, Mileta Bekića, Dragu Karagaću, Milana Prusca i Sretu Jovandića donesena je, međutim, nakon petogodišnjeg sudskog procesa koji je vođen na osnovu nedovoljno utemeljene optužnice. Naime, Županijsko državno odvjetništvo iz Osijeka je, 2001. godine, podiglo optužnicu za kazneno djelo ratnoga zločina protiv civilnoga stanovništva, za ista opisana djela i s istim dokazima koje u ponovljenom postupku preinačuje u kazneno djelo oružane pobune. Pri tomu su Nikola Alaica i Mile Bekić optuženi za djelo oružane pobune iako su, po Zakonu o općem oprost, za to isto djelo već jednom amnestirani, još 1997. godine. Optuženici su pri tomu bili po dvije godine u pritvoru.

Ono što posebno zabrinjava jest to da je optužnica uopćena, da se odnosi na vrlo dug vremenski period, da nije dovoljno konkretna, a ono što se optuženima stavlja na teret ne predstavlja biće kaznenoga djela ratnoga zločina. Na osnovu ovakve optužbe stječe se utisak da su optuženi (izuzev optuženog Petra Mamule) kazneno gonjeni zato što su se priključili "drugoj strani". Tako se, na primjer, optuženi Drago Karagaća, između ostalog, tereti zato što je .. "obavljao vojne zadatke na karauli u periodu od ožujka 1992. do jeseni 1993. godine..", a optuženi Milan Prusac da je, ..."prema naređenjima pretpostavljenih, obavljao i druge policijske zadatke..."

PODACI O PRIJAŠNJEM POSTUPKU

3. travnja 2001. godine je Županijsko državno odvjetništvo iz Osijeka podiglo optužnicu br. KT-136/94 protiv Svetislava Vranića i drugih, ukupno 58 optuženika, zbog kaznenog djela

ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120., st. 1., OKZ RH. Samo 6 optuženika iz navedene optužnice je bilo dostupno sudu, ostali su bili u bijegu. Stoga je na glavnoj raspravi, 26. listopada 2001. godine, razdvojen kazneni postupak te su, izmjenjenom optužnicom od 14. ožujka 2002. godine, njime obuhvaćeni samo optuženici koji su tada (od listopada 2000. godine) bili u pritvoru: optuženi Nikola Alaica, Mile Bekić, Drago Karagaća, Petar Mamula, Milan Prusac i Sreto Jovandić. Postupak je trajao 6 mjeseci pred Vijećem Županijskog suda u Osijeku koje je, 5. travnja 2002., donijelopresudu br. K-92/01 kojom je optuženike proglasilo krivima i osudilo ih na kazne zatvora u trajanju od 2 do 6 godina. Opt. Mile Bekić, opt. Drago Karagaća, opt. Milan Prusac i opt. Sreto Jovandić pušteni su iz pritvora 5. travnja 2002. godine, a opt. Nikola Alaica i opt. Petar Mamula ostali su u pritvoru do rješenja Vrhovnog suda RH.

Rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske, br. I Kž-589/02, od 7. svibnja 2003. godine, prihvaćene su žalbe optuženika, ukinuta je prvostupanjska presuda zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, te je predmet vraćen na ponovni postupak. Vrhovni sud Republike Hrvatske uputio je prvostupanjski sud da, u ponovljenom postupku, ponovo sasluša određene svjedoke o okolnostima koje su u ranijem postupku nedovoljno utvrđene ili su neobrazložene.

OPTUŽNICA

Optužnica Županijskog državnog odvjetništva u Osijeku, br. KT-136/94 od 3. travnja 2001. godine, mijenjana je više puta. U ponovljenom postupku, na glavnoj raspravi dana 4. svibnja 2006. godine, ŽDO iz Osijeka u cijelosti je izmijenio optužbu glede činjeničnog i pravnog opisa kaznenog djela, te pravnu oznaku djela, optuživši Nikolu Alaicu, Milu Bekića, Dragu Karagaću, Milana Prusca i Sretu Jovandića zbog **kaznenog djela oružane pobune protiv RH, iz čl. 235., st. 1., KZ RH**, a Petra Mamulu zbog kaznenog djela **ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, iz čl. 120., st. 1., OKZ RH**. Optužnicom se tvrdi da je:

Opt. Nikola Alaica, u kolovozu 1991. godine, stupio u tzv. «miliciju» SUP-a Beli Manastir, obnašajući do kraja listopada 1991. godine dužnost inspektora. U tom je svojstvu sudjelovao u ispitivanju nezakonito uhićenih, u SUP-u zatvorenih i zlostavljanih osoba nesrpske narodnosti, npr. Franje Joha, Matije Đurina, Ivana Kusika i Ivana Belaja; te da je 6. rujna 1991. godine, kao pripadnik milicije, zajedno s većom grupom naoružanih pobunjenika, u selu Čeminac, sudjelovao u nezakonitim masovnim pretragama kuća Hrvata, radi navodne potrage za oružjem. Optuženi Alaica tereti se i da je tijekom jeseni 1991. godine sudjelovao u radu tzv. Štaba Teritorijalne obrane (TO) sela Kozarac prikupljajući od građana podatke od interesa za obranu, pa je u tom svojstvu, 29. studenoga 1991. godine, pozivao Miroslava Mirkovića.

Opt. Mile Bekić se, u kolovozu 1991. godine, pridružio naoružanim grupama pobunjenika koje su na ulicama Belog Manastira presretale pripadnike hrvatske policije te ih lišavale slobode, razoružavale, prijetile im, zlostavljale ih, te ih predavale JNA. Optuženi je, 4. kolovoza 1991. godine, tako postupio prema pričuvnom hrvatskom policajcu Miji Jagatiću. Optuženi Bekić se dalje tereti da je stupio na dužnost u tzv. Općinski štab Civilne zaštite (CZ) Beli Manastir, da je krajem listopada 1991. godine postao načelnik toga Štaba, čineći u tom svojstvu pritiske na pojedine Hrvate da svoje kuće daju za potrebe zbrinjavanja Srba izbjeglih u Baranju, pa je tako, 20. veljače 1992. godine, to tražio od Julijane Matošić. Povremeno je obnašao i dužnost načelnika Ministarstva obrane tzv. Republike Srpske Krajine (RSK) – Odjeljenje Beli Manastir, te u tom svojstvu, tijekom jeseni 1993. godine, pozivao i slao u vojsku Savezne Republike Jugoslavije (SRJ) novake iz Baranje, te odlučivao o pravu na privremeni izlazak vojnih obveznika s područja RSK, izdajući im dozvole za izlazak.

Opt. Drago Karagača je u kolovozu 1991. godine prihvatio uniformu i oružje, pridružio se pričuvnom sastavu tzv. milicije SUP-a Beli Manastir, bio pozornik u Belom Manastiru, u tom svojstvu prema naređenjima pretpostavljenih sudjelovao u uhićenjima i dovođenjima građana nesrpske narodnosti u zatvor, u zgradi SUP-a, lišivši tako slobode Franju Joha, 24. kolovoza 1991. godine. Od ožujka 1992. godine do jeseni 1993. godine je, kao pripadnik granične postrojbe tzv. RSK, obavljao vojne zadatke na karauli u Torjancima,

Opt. Milan Prusac se krajem kolovoza 1991. godine pridružio pričuvnom sastavu tzv. milicije u SUP-u Beli Manasti. Tereti ga se da je kao pozornik, pred zgradom Službe društvenog knjigovodstva (SDK) u Belom Manastiru, naređivao strankama koje su ulazile u zgradu da gaze preko hrvatske zastave. Dalje ga se tereti da je, prema naređenjima pretpostavljenih, obavljao i druge policijske zadatke, te je tako, početkom rujna 1991. godine, obavljao pretragu stana jednog uhićenog i njemu nepoznatog Hrvata. Optužen je i da je u studenom 1993. godine obavljao dužnost na sektoru Jagodnjak – Bolman,

Opt. Sreto Jovandić prihvatio je uniformu i oružje od 1991. do 1993. godine. Postao je pripadnikom TO Jagodnjak, raspoređen na vojne položaje između Starog Sela i Budvaja, obavljao od pretpostavljenih dobivene vojne zadatke, sudjelovao u nezakonitim uhićenjima civila nesrpske narodnosti, u njihovom dovođenju u zatvor SUP-a Beli Manastir, postupivši tako, u rujnu 1991. godine, prema Stevi Šantiću i Antunu Kučeku, kojeg je u dovođenju i fizički zlostavljao.

Opt. Petar Mamula je, tijekom kolovoza i rujna 1991. godine, u Belom Manastiru i Kneževim Vinogradima, kao sudionik oružane pobune lokalnog srpskog stanovništva protiv ustavnog poretka RH, protivno odredbama čl. 3., st. 1., točke a) Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata, te odredbama čl. 4., st. 2., točka a) i čl. 13., st. 2., Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama, od 12. kolovoza 1949. godine, o zaštiti žrtava nemeđunarodnih sukoba (Protokol II), sudjelovao u zastrašivanju, te okrutnom fizičkom i psihičkom zlostavljanju civila Baranje nesrpske narodnosti, pa je tako:

a) početkom rujna 1991. godine došao u podrum SUP-a Beli Manastir, gdje su bili zatvoreni uhićeni Hrvati, više njih izveo iz ćelija, odveo ih u posebnu prostoriju, te je tamo tukao Pavu Zemljaka i pucao pored njega,

b) dana 9. rujna 1991. godine, u tzv. Štabu TO u Batini, ispitivao nezakonito uhićenog katoličkog svećenika Antuna Kneževića, tukao ga rukama po glavi, pucao mu iz pištolja pored glave, dovezao ga osobnim vozilom u ambulantu, u Kneževe Vinograde, usput mu prijeteći da će ga ubiti. U ambulanti je od oštećenika oduzeo sat i pucao iz pištolja u taj sat. Potom je naslonio pištolj pored oštećenikovog lijevog uha i ispalio jedan metak. Od detonacije je oštećeniku Antunu Kneževiću pukao bubnjić u uhu a oštećenik je pao na pod. Prisutni pripadnici TO Kneževi Vinogradi su tada prišli oštećeniku i tukli ga nogama, od čega je oštećenik bio sav krvav. Optuženik ga je nakon premlaćivanja odvezao osobnim vozilom u SUP Beli Manastir, na portirnici mu je naredio da stane uz pult dežurnog, te raširi noge, potom ga je nogom udario u genitalije i predao u zatvor. Optuženik je, dakle, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba, nečovječno postupao prema civilima i nanosio im velike patnje i ozljede tjelesnog integriteta, pa je time **počinio kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava – ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 129., st. 1., OKZ RH.**

OBRANA

Obrana se, za optužene, *Nikolu Alaicu, Mileta Bekića, Dragu Karagaću, Milana Prusca i Sretu Jovandića*, temeljila na tvrdnji da djela za koja ih se tereti nisu kazneno djelo ratnoga zločina protiv civila iz čl. 120., st. 1., OKZ RH, te da su tvrdnje nekih svjedoka netočne.

Obrana opt. Petra Mamule, isticala je da, tijekom ponovljenog postupka, na temelju izvedenih dokaza, nije dokazano i utvrđeno da je optuženik počinio kazneno djelo iz čl. 120., st. 1., OKZ RH. Iskaze svjedoka Jovana Narandže i Veljka Salonje drže neistinitim i proturječnim stoga što su, tijekom postupka, različito iskazivali o odlučnim činjenicama, a drugih dokaza da protiv Petra Mamule nema. Svjedoka Jovana Narandžu smatraju i nevjerođostojnim jer se, po iskazima mještana, radi o kroničnom alkoholičaru. U odnosu na točku 2. b) smatraju da nije dokazano da je opt. Mamula počinio kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, jer drugačije proizlazi iz iskaza saslušanih svjedoka: npr. Stjepana Petreševića, a posebice iz iskaza svjedoka Jovana Protića i Dragana Vukelića, iz čijih iskaza slijedi da je optuženik u kritično vrijeme bio na drugom mjestu. Osim toga, optuženi je tvrdio da nije pripadao ni vojnoj, niti policijskoj strukturi.

TIJEK POSTUPKA, IZVEDENI DOKAZI, ZAVRŠNE RIJEČI:

Ponovljeni postupak je započeo 15. veljače 2006. godine i trajao tri mjeseca. Dana 16. veljače 2006. godine pročitana je optužnica, te su se optuženici izjasnili o krivnji – da se ne smatraju krivima za izvršenje ratnoga zločina protiv civilnoga stanovništva.

U dokaznom postupku **saslušani su svjedoci**: Kata Hadžić, Ivan Kusik, Nikola Kršić, Jožef Vig, Đurđa Kolarić, Marko Tomić, Franjo Piknjač, Janoš Virag, Matija Đurin, Franjo Joh, Karolin Kerovec, Biserka Alaica, Gizela Zemljak, Veljko Salonja, Jovan Narandža, Josip Šarc, Antun Knežević, Savo Latinović, Ivica Plazibat, Ferenc Taus, Zdenka Kner, Matija Peran, Ankica Svetličić, Karlo Plac, Julijana Matošić, Josip Klasić, Dragutin Borovečki, Zoran Bandov, Stipe Tutenov, Jozo Čurić, Dragutin Kedmenec, Stjepan Petrošev, Jovan Protić, Dragan Vukelić, Nela Sklepić, Stevo Šantić, Ivan Belaj, Ilija Čerkez, Antun Kuček i Nevenka Šušak.

Svjedoci su na glavnoj raspravi samo potvrdili svoje ranije iskaze, a svoje izjave su pojašnjavali o onim okolnostima na koje je, u svom Rješenju, ukazao Vrhovni sud. Ovakav način saslušanja svjedoka nije umanjio kvalitetu suđenja, zato što su svjedoci već više puta saslušavani o istim okolnostima pa nije bilo nužno potrebno da ponavljaju svoj iskaz.

Vijeće je svoju odluku temeljilo na **materijalnim dokazima** koji su izvedeni u prethodnom postupku.¹

Dokazni postupak je završen 4. svibnja 2006. godine nakon čega su optuženici u svojoj obrani poricali počinjenje kaznenog djela koje im se stavlja na teret.

Zamjenik ŽDO-a iz Osijeka je u svojim **završnim riječima** predložio da se, temeljem odredbe čl. 353. ZKP, točka 5. (Zakona o općem oprost), za opt. Nikolu Alaicu, Milu Bekića, Dragana Karagaću, Milana Prusca i Sretu Jovandića donese odbijajuća presuda, dakle presignirao (preznačio) je djelo u oružanu pobunu (no nije izrijekom odustao od optužnice). Odbijajuću presudu su, zatim, tražili i njihovi branitelji ističući da su optuženi Nikola Alaica i Mile Bekić, temeljem Zakona o općem oprost, već pravomoćno presuđeni još 1997. godine.

PRESUDA

8. svibnja 2006. godine Vijeće za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku je izreklo presudu br. K-92/03, kojom je opt. Petar Mamula proglašen krivim što je počinio kazneno djelo ratnog zločina protiv civila, čl. 120., st. 1., OKZ RH. Izrečena mu je manja kazna nego u prethodnom postupku i to kazna zatvora u trajanju od 4 godine i 10 mjeseci.

U odnosu na opt. Nikolu Alaicu, Mileta Bekića, Dragu Karagaću, Milana Prusca i Sretu Jovandića optužba je odbijena jer se u odnosu na njih primjenjuje Zakon o općem oprost .

¹ Vidi dodatak: Materijalni dokazi

Optuženici Nikola Alaica i Milan Prusac ranije su bili pod istragom zbog kaznenog djela oružane pobune. Na njih su već ranije, u fazi istrage za kazneno djelo oružane pobune, primijenjene odredbe Zakona o općem oprost, te je Županijski sud u Osijeku donio još 1997. godine rješenja o obustavi istrage. Poštujući načelo «ne bis in idem» Sud je donio presudu kojom se optužba odbija. Optuženici Mile Bekić i Sreto Jovandić također su izmijenjenom optužnicom ŽDO iz Osijeka, od 4. svibnja 2006. godine, bili optuženi za oružanu pobunu, te je i na njih valjalo primijeniti odredbe Zakona o općem oprost, stoga je Sud donio presudu kojom se optužba odbija.

U odnosu na opt. Petra Mamulu Sud je, na temelju iskaza svjedoka Jovana Narandže, Veljka Salonje i Antuna Kneževića, utvrdio specifičan način zlostavljanja (udaranja u genitalije) civila u zatvoru. Potom, Sud je svoju odluku temeljio na činjenici da su svjedoci Jovan Narandža, Antun Knežević i Marko Tomić prepoznali opuženoga. Sud je utvrdio, iz iskaza svjedoka Antuna Kneževića, optuženikovo postupanje kritičnog 9. rujna 1991. godine, koje se sastojalo u tuči, maltretiranju, ispaljivanju metka u ručni sat i kraj lijevog uha, od čega je svjedoku pukao bubnjić, zastrašivanju, udaranju u genitalije, dakle, nečovječno je postupao prema svjedoku, čime je, po mišljenju Suda, ostvareno biće kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

JAVNOST

Raspravu su pratili predstavnici OSCE-a, članice regionalnog monitoring tima, novinari, gđa Marija Bakač, vice - konzulica Generalnog konzulata Srbije i Crne Gore, obitelji optuženika. Predsjednik Vijeća je, na pisanu zamolbu, odobrio da se optužnica, raspravni zapisnici i presuda daju monitoricama Centra za mir Osijek.

Dodatak: Materijalni dokazi

Vijeće je svoju presudu temeljilo na sljedećim materijalnim dokazima:

1. pročitani su iskazi svjedoka: Davora Taslidžića, Davora Ranogajca, Ladislava Farkaša, Drage Dominića, Zlate Levačić, Stjepana Hlevnjaka, Josipa Vide, Biserke Alaice, Karoline Kerovec, Kate Hadžić, Ivana Kusika, Nikole Kršića, Jožefa Vide, Đurđe Kolarić, Marka Tomića, Franje Piknjača, Matije Đurina, Franje Joha i Janoša Viraga;
2. temeljem odredbe čl. 331., st. 1., točke 1., pročitani su iskazi umrlih svjedoka: Vere Martin, Josipa Deniha i Huga Martinovića;
3. izvršen je uvid u traumatološki list Opće bolnice za oštećenike: Huga Martinovića, Josipa Vidu i Matu Filipovića;
4. popis razmijenjenih osoba;
5. dozvole Ministarstva obrane tzv. RSK, Odjeljenje Beli Manastir, za privremeni izlazak iz tzv. SO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srijema;
6. rješenje Općinskog suda Beli Manastir od 20. 7. 1998.;
7. izvješće o proglašenju umrlima Eršefa Hadžića i Elisa Hadžića;
8. Službena zabilješka i dopis Matičnog ureda Darda od 3. 12. 1991.;
9. tekst «zakletve srpskog vojnika» od 3. 4. 1993. godine;
10. poziv tzv. Ministarstva obrane – Odjeljenje Beli Manastir, od 12. 3. 1993. godine, na ime Josipa Klasića;
11. dijelovi službene zabilješke PU Osječko-baranjske od 9. 4. 1998. godine;
12. zapisnik istražnog suca Županijskog suda u Osijeku od 14, 15. i 16. travnja 1998. godine;
13. dio službene zabilješke PU Osječko-baranjske od 23. 4. 1998. godine i zapisnik o ekshumaciji br. 309/98, poziv Mjesne zajednice (MZ) Kozarac na ime Miroslava Milakovića;
14. izvješće liječnika specijaliste Medicinske ustanove Sombor od 13. 9. 1991. godine za oštećenog Antuna Kneževića;
15. dopis PU Osječko-baranjske o prikupljenim obavijesnim saznanjima od 4. 3. 1992. godine;
16. fotografije priložene uz dopis za Milu Bekića iz Čepina;

17. uvid u fotografiju opt. Petra Mamule, te u druge dvije fotografije za osobe s istim imenom i prezimenom, preslik novinskog članka;
18. dvije odluke SO Slavonije, Baranje i Zapadnog Srijema od 26. 12. 1991. godine, novinski članak, fotografija, preslik originalne zabilješke;
19. tajne informacije od 21. 1. 1992. godine;
20. preslik odobrenja za transport i privremeni smještaj konja;
21. preslik novinskog članka od 3. 10. 2000. godine;
22. preslik medicinske dokumentacije na ime svjedokinje Zlate Levačić;
23. preslik 2 odluke Ureda za obranu Osijek i izvješće MORH, Uprave za ljudske resurse, Uprave za obranu Osijek od 6. 3. 2006. godine;
24. liječničko izvješće za svjedoka Davora Taslidžića;
25. pismo Izvršnog saveta opštine Beli Manastir;
26. odluka Naftne industrije Krajine (NIK) Beli Manastir;
27. zapisnik o primopredaji dužnosti;
28. pisano izvješće Ministarstva za javne radove, obnovu i graditeljstvo – uprava za prognanike od 12. 11. 2001. godine za svjedoka Bandova;
29. izvadci iz kaznene evidencije za optuženike.